

GÁL LÁSZLÓ VERSESKÖNYVE ALKALMÁBÓL

Régi ismerősökkel állok szemben. Naplópapok hasábjain, folyóiratok lapjain találkoztam velük először és jól esik most így együtt látni őket. És jól esik az újabb füzetet odaállítani a régi füzet mellé. 1939-ben jelent meg az, fekete gyászköntösben, az író hevenyészett kézírásával odafirkantva: Gál László Verseskönyve. Mert gyászos esztendő volt. Tíz éve annak éppen, indulóban volt a háború és a költő még nem látta a kiútát... Akkoriban ismerkedtünk össze: a versekkel és írójukkal és talán az én hibám is volt, hogy a két dátum, 1939 és 1949, füzetei közben írt versek, az 1939-es és 1940-es évek termése még annyira a »tevelgyő útját« járja... Ezek a versek csak kéziratban vannak most előttem. De nélkülük, az összekötő kapocs nélkül, a két nyomtatott füzetet kapcsoló versek nélkül nem tudnánk kirajzolni magunk elé a költő fejlődési útját. Enélkül pedig nem érhetők meg a mai verseket sem. A ma a tegnap gyermeke és a holnapba ivel. Csak az egész Gál László ismerete adhatja meg a kulcsot a mostani termés megértéséhez, már pedig a versnek is, az embernek is a történelmi fejlődés adja meg kiteljesedését, egészét.

Egyenes út vezet az 1930-as esztendők Gál Lászlójától a ma költőjéhez, ha látszatra, első pillantásra így tetszik is, hogy két teljesen ellentétes, egymással semminemű kapcsolatban nem álló emberrel állunk szemben. Hogyan? A régi versek sírója és káromkodója és az új versek lelkes örvendezője és lelken-dezője egy és ugyanaz az ember volna? Ugyanaz az ember, igen. Nem szakadékról van itt szó az egykori és mai Gál között, de olyan ellentmondásokról, amelyek egy egységbe futnak össze. Mért sír az egykori Gál László? Ugyanazért, amiért a későbbi Gál, már örülhet. Nem csak a költő változott meg, de az élet is megváltozott körülötte és talán... és ebben újra egyezik a régi költő az új költővel: az író és az ember hozzájárulása nélkül. De ezt még így azonnal nem érthetjük meg. Hogy a költő Gál László legmélyebb problémáját megismerhessük és megérthessük és ha sikerül meg is oldhassuk, ahhoz előbb végig kell öt kísérmünk fejlődésének útján.

Mert nem oly egyszerű a kérdés. Hiszen, és éppen ez jellemző leginkább a költőt, nincs is talán olyan verse, amelyet ne szánt volna tettek, politikai akciónak. Szenelmes verse egyáltalán nincs. Nem csupán ma nem ír szerelmi lírát. És nem csupán a füzetben nincsenek ilyen versei, Nincs szerelmes vers a Verseskönyvben sem és nem találhatunk ilyen verset kézíratai között sem. Nincs az írónak egyetlen olyan verse sem, amelyben ne azonosítaná magát korával, az emberrel, mindazzal amit politikumnak szoktunk mondani. Egyéni lírát nem ad Gál László és nem adott már 1935-ben sem. Ha itt-ott megemlékezik anyjáról, apjáról: nem róluik, a korszakról, Európáról ír akkor is. Ha mint egyén menekülni akar az élet elől, — a civilizáció, az elnyomás elől, a kizsákmányolás, a kultúrálatlanság elől akar menekülni. Ezzel perze nem szünt meg egyén lírát adni. Csak éppen — ilyen és nem más a költő egyénisége. És mert mindez igaz és mindez így igaz, azért nem oly egyszerű és könnyen érthető a megállapítás, hogy Gál László — szemlélő, síró vagy örvendező ember, de aki kívül áll a harcban. És ha így, ilyen egyszerűen, ilyen szinte brutális egyszerűséggel állapítjuk ezt meg, akkor — így, leegyszerűsítve, — az állítás elveszti igaz voltát.

Próbáljuk meg az író szemével nézni sajátos problémáit. Az 1939-es füzet bevezető verse önvallomás. »Vagyunk« a címe és habár a költő hitetlenségére vet fényt, mégis már itt is mélyre ágyazottan mutatja az építési akarást, a kultúra terjesztésének vágyát. És itt is kapcsolja az egyén, a költő fájdalmát a nép fájdalmával. Mert hiszen az, hogy a nép irástudatlan azt is jelenti egyúttal, hogy az írónak nincs közönsége.

Élünk és írunk csak magunknak
élünk és írunk — senkinek...

Kishitűség ez? Az, mindenesetre. De — ne feledjük, habár nem harcol ez ellen, nem is próbál azoknak írni, akik már nem irástudatlanok. Hiú ember Gál? Közönségre van szüksége? Igen. De inkább marad a közlés lehetősége nélküli, mintsem a burzsoázia költőjévé szegődjék. Persze kishitű még, nem lelkesedik, nem örvendezik, de sötétszemű, nem hisz a jövőben. Azért talán, mert kívülről áll, mert nem vesz — mint ember is! — részt a harcban?!

Ké hajlítsa hozzánk az ágat
amit nem érünk?

Senki.

Hogy önmaga hajlíthatná magához az ágat, hogy mi magunk hajlíthatnók magunkhoz az ágat? Ez még nem ötlök fel benne. Így aztán:

És mindig csak a másnak,
mert a holnapot mások bérlik:
erősebbek.

Az erősebbek alatt itt az ellenséget érti. Az ellenséget csupán, mert nem látja meg, hogy a barátok sincsenek mind egyedül, mint ő maga, hogy erőssé válhat, ha csatlakozik a barátok táborához. Nem látja és így siránkozik:

Nincs barátunk csak — polharunk van.

Holtot körülötte a harcos barátok már tömörülnek.

Csak eljátszik magában a szép szavakkal, ha nem is jókedvűből. És úgy érzi: minden mindegy, sohasem győzhet a hitetlen, magának élő ember s így a gondolat sem játszik szerepet. Hiszen

s aki elindult, megáll, leül, elalszik...

... Nem olvasnak, nem lázadnak, nem akarnak.

Ezt látja: Ottmárék tőzsomszédságában! S ha meglátja a profétákat — hamis profétákat lát bennük, bárholman közeledjenek is, jobbról, vagy balról és a szeretet utópiájába téved

... Itt addig nem nyílik virág
amíg a szeretet

össze nem csókol embert és embert.

Igazsá van. Csak azt nem látja, hogy éppen a szeretet kell, hogy megtanítsa a gyűlöletre, hogy éppen mert szereti az embert, azért kell, hogy meggyűlölje azt, aki kihasználja, elnyomja, legyilkolja az embert. És mert harcot lát maga körül, elkészenedik és ahelyett, hogy előre mézme, visszapillant és — nem akar felnőtt lenni!

Nem akarok 33 éves lenni

csak ami nem voltam — gyerek.

Embere válogatja. Van aki a legjobb időnek tartotta korát, amely harcai útján meghozza az öröm lehetőségét, a szebb, a kiteljesedett életet; ide fog hamarosan felődni Gál László is, itt és most a 15 évvel ezelőtti írt verseiben még »Rosszkor születtem — kár volt« énekel. De ez a gyerekkorba visszatérni akarás, ha szökés is az élet és problémái, harcai elől, egyúttal ugyanakkor lázadás is a kibírhatatlan élet ellen, azok ellen, akik kibírhatatlaná teszik az életet.

Ingoványos talaj a gyerekkorba menekülés lázadása. De ha James Boriet és főleg Jean Cocteau-t jobbra vitte az ember, az élet elleni harcba, Gál László egyedül, önmagában is megtalálta az erőt, amely a helyes útra vezette. Mert szerette

ment szereti az embert, mert önönmagában szereti az embert. Gál László — humanista és ma senki sem lehet, senki sem tarthat ki humanizmusa mellett — a reakció, az ellenforradalom vonalán. Ma csupán egy formája van a humanizmusnak — a szocialista humanizmus formája. És akibe mélyen beágyazódott az emberszeretet, az előbb-utóbb ide fog torkolni. Már pedig Gál Lászlóban mélyes a humanizmus és minél magasabbra csapnak a gyűlölet, az imperialista elnyomás, a fasizmus emberirtó kitérőjeinek hullámai, annál inkább válik tudatossá ez az emberszeretet a költőben, annál inkább lesz ez a humanizmus uralkodó hanggá verseiben. Nem harcol még, talán inkább siránkozik, nem látja a harcos embert, inkább csupán az áldozatot az emberben, de fasizma-ellenesség, imperialistaellenesség válik és egyre tudatosabban. És ez a humanizmus a faji megkülönböztetés, gyűlölet idején elviszi a nemzetköziségbe:

Lehettem volna kínai
vagy mandzsu is, az ám!
Most puska lögna vállamon
és öhne a japán.

Azonos: tartja magát nem sokára a spanyolokkal is, a csehekkel is, közeledik a fasizma halálgyár hazánk felé... Mindezt látja és áldozatnak hiszi az emberséget, nem lát költőt. Belekeseredik:

Tudd, az élet semmit sem ad
csak halálvárását...
..... Hiszek a lelkinyomorban
és abban, Duce, hogy nincsen ember.

A kütnélküli, a halálváró kispolgár keseredettségé ez még benne. Szétútne már dühében, de nem tudja — hová! S nem is tartja fontosnak ezt a tudást. Csak a régi tréfából ismeri annak fontosságát, HOVA kell ütni, a komoly életben elveti az elméletet, a tudatosságot, bellemenekül az ösztönösségbe, amely pedig sokakat indított már az ellenség oldalán harcba.

Előbb ütni, csak az a fontos, —
másképp bizony, leütnék téged.
A könyveket meg vágd a sutba,
ez az élet.

Az elmélet hiánya teszi azután, hogy tévelyeg, hanyódik és már a következő versében újra utóplába téved:

... kenyereit doboti a köért vissza
és övé lett a világ.

A harc útját teljesen szem elől téveszti, úgy hiszi — csak a fasizma kezében lehet fegyver. Nem ismeri a Párt erejét, harci készségét, nem ismeri a Szovjetszövetség készenlétben tartott öklét. Vagy nem hisz benne. Így énekelheti azután:

A kardos hős, a kelevézes
gyávább a gyenge önmagunknál,
mert igen: bevalljuk, hogy féltünk
és tudva megyünk vereségnek.

Ezért nem hisz a jövőben, csak szeretne hinni:

De ha zápor van, lesz ezivárvány
s ha nincsen, felfestünk az égre.

Azt jelenti-e mindez, hogy Gál egykori, kispolgári humanista érzelmeket megéneklő verseinek nem volt semmi hatásuk sem? Semmi esetre sem. Szörnyen, rettentően gyűlöli a háborút, az elnyomást és nekifeseredett antifasizmus, háborúellenessége, pacifizmusa, ha nem akartan is, de sokszor akcióba lendítik az olvasót, hogy öklöbe szorul annak a keze, még akkor is, ha maga is jámbor kispolgár.

Be szép a nép ha vérzik,
Feszés, mokány, kemény legény,
nemrég még lábán jánt szegény.
Most két faláb, térdtől alább
kóp-kóp, be szép, be ép faláb.

Hasonlók a Verseskönyv verseihez a még kéziratban levő versek az 1939—40-es esztendőik természetéből. Ugyanaz a humanizmus, ugyanaz az elme-
tengő, siránkozó vagy nekikeseredett káromkodó, de nem harcos, de nem ese-
lékvő, de nem odaütő pacifizmus. Nem hirdeti háborút a háború ellen, nem próbálko-
zik meg vele, hogy a hódító, emberirtó háborút felszabadító, emberteremtő hábo-
rúvá változtassa. Annak dacára, ha eltekintünk a költő szubjektív, egyéni aka-
ratától és beállítottságától, meg kell állapítanunk, hogy sok versének objektív,
tárgyilagosan lement hatása mégis a haroba lendítés, az ember-tenentő építés
lehetőségének kiharcolása. És habár itt is más a hangja mint mai verseiben,
itt is ugyanaz az építészándék, csak vágyakozásban, csendül ki mint a ma örö-
mös verseiből. Itt persze még sokszor belefeledkezik önmagába, sokszor belül-
ről jött, mélyről fakadt élmény adja kezébe a billentyűt és kispolgáran kicsi
a súlyos problémákhoz még a tudása is. Nem tudja, nem ismeri az építés fel-
tételait, de építeni szeretne, ha lehetne. Néha tehetetlen dühében csak károm-
kodásra futja lélegzetéből, de ez is és nekikeseredett siránkozása is — lázít-
akcióba lendít sokszor:

Ne vegyél fiadnak ólomkatonát,
ne tanítsd ölni — úgy is megtanul
s mire látó lesz majd a két szeme
ahogy a többi, ő is megvakul....
Ne vegyél a fiadnak ólomkatonát.

Sokszor a teljes visszavonulást, elvonalkozást az életől, harctól, a begubózást
predikálja. Néha ez sikerül is neki, máskor ökölbe szorul tőle a kezünk. Nagy-
nagy ritkán jut el csak oda, hogy a harcot predikálja, persze ezt is hitetlenül
és csak ideig-óráig. Öregnek, harcképtelennek tartja magát, és csak a »fi-
ataloknak« szól oda:

a tietek még fiatal ököl —
hát üssetek és így, tovább, előre.

Mégis, azt hisszük, itt a fordulópont és mire az emberirtó retentő halálgépe-
zet, — 1941-hez közeledtünk — hozzánk is ellér, Gál László is megtanulja vé-
rével, idegével, hol az igaz emberi helye, mi az igaz humanistának kötelessége.

Már Goethe valahogy úgy érezte, tudta, hogy a valóságot, az igazságot
állandóan hangoztatni, hirdetni kell, mert a hazugságot is állandóan kürtölk
körülöttünk. Gál László új verseiben hirdeti az igazságot, hirdeti az építést,
hirdeti a szocializmust. Ad-e azonban teljes művészi igazságot és ad-e való-
ságot, ez annak felmenőre olyan kérdés, amelyre még keresni kell a feleletet.
Már a régi Gál hirdette a népek egységét és testvérségét, már a régi Gálnak
egyként fájt magyar és szorb fájdalom, spanyol, kínai, néger és zsidó fájdal-
om. A faji megkülönböztetés, az imperializmus legbestiálisabb fajtája, a fasiz-
mus vitte az antiimperialista és nemzetközi front vonallára. Különösen akkor
váltik benne tudatossá a fasizmus, az imperializmus gyűlölete, amikor átvonul
rajtunk is az emberirtó hullán. Megtanulja, hogy itt ütni kell s csak azután
lehet hozzáfogni az építéshez; hogy itt gyűlölni kell éppen azért, hogy szívünk
szerint szerethessünk. Habár — a harcot még ma sem hangsúlyozza ki eléggé
verseiben.

És itt álljunk meg egy szóra. Ennél a kérdésnél feltétlenül el kell kissé időznünk. Míg humorban leplez és harcol, osztályharcot láttat és osztályharcot viv. lírában, versben törésnélküli nála a vonal, örvendezik és lekkesedik, lekkesedik és szillajon örül. Mert nagyon tud örülni, tehetségesen tud örülni és nagyon tud hinni és az öröm egységes, töretlen hangulatát utolsó betűig végigvezeti a versen és az olvasó lelkén. És ez feltétlenül érdeme és előnye a Gál-versnek. De ugyanakkor talán hibája is. Mert ez még nem a ma maradéktalan valósága. Mert ilymódon ezek a versek nem adják meg a teljes igazságot. A jövőt láttatják már ma és talán el is hihetik (és minél jobbak, művészebbek — annál inkább!), hogy már itt az a jövő, amelyért még meg kell harcolni! Mert még csak építjük a szocializmust, még csak harcolunk az osztály nélküli társadalomért. És — az osztály nélküli társadalom sem lesz ellentmondás nélküli társadalom egyúttal! Ma még kettős harcot vivünk és főleg a költő vivja a kettős harcot: a harcot körülöttünk és a harcot önmagunkban is, az osztályellenesség ellen, egykori, rég kapott örökségünk ellen. Mert nem akadhat még közöttünk senki sem, aki már megteremthette volna önmagában a jövő emberét, a szocialista-arcú embert. Ez a harc, ez a kettős harc, de különösképpen az a belső az új Gál-ért, az igaz Gál-ért hiányzik még az új Gál-versben. Talán valamennyiünkben túl győnge ez a harc s nem csupán egyéni sajátossága ez a Gál-versnek. Valamikor sürt és káromkodott, ma örül határtalanul, de sem akkor, sem ma — nem harcol eléggé a versben. Érdekes például, hogy ha egy-egy versében érzi a harc mindenütt jelenlevőségét és harcra szólít föl maga is, úgy a múltba nyúl vissza, a múlt elvetésére hív föl. A mában (hangsúlyozzuk: a versben) nem lát olyan erőket, amelyek ellen harcolni kell. Túlsírnának látja az utat és túlszépnek az életet. Már ma látja, már a mába látja bele Jermilov tételét: A szép a mi életünk! A szép — az élet! Igen! Szép is az életünk, de van még benne sok rút is és csak bizonyos távlatban láthatjuk életünket csupán szépnek. Így Gál László sem látja, sem adja még — velünk együtt! — a teljes má-t, a teljes valóságot. Egysíkú a látása: amint egykor alig látta meg a fényt és az árnyék mellett, úgy ma szinte csupán a fényt látja és láttatja, az árnyék nélkül. Egyszóval látása nem eléggé dialektikus, nem túlkrozi teljesen a ma valóságát. Ebben hasonlít a mai Gál a régi Gálhoz: a jórészt egysíkúságban. Habár ugyanakkor hatalmas a különbség is közöttük — hiszen ott sint, ma örül és nevet.

Tisztán látja a régi Gál hibáit és erényeit (Számadás), viszont a mai Gált nem látja ugyanilyen tisztán: Tanár tanított: nem tudni semmit

s ez kényelmesebb volt a barrikádnál...
S mégis azt hittem, harcos vagyok én is
mert néha felforrnt a szó torkomon.

Ma viszont: »... harsány hómik zengien a szavunkból
és végig ahol kallapács van, kasza és ököl
... Költők, riadót éppen mi ne harsonázzunk?«

Nagy a hit benne, de ez néha kritikátlaná teszi. Ez az öröm néha azután messzire elragadja, olyat mondhat vele, amit nem akart mondani:

Soha még ilyen óriássá nem nőtt
nem nyúlt úrrá, hangos hódítóvá
zséleltesnapból bús szolgahad

és Adysan így fejezi be ezt a gondolatsort:

Mert ami szándék s ami jóremény,
ami öröm van ezen a tekén:
az egész holnap hozzánk menekül
s mi nem lehetünk már: csak legelő!

(A tudósítókhoz)

Be szép a nép ha vérzik,
Feszés, mokány, kemény legény,
nemrég még lábán járt szegény.
Most két faláb, térdtől alább
kóp-kóp, be szép, be ép faláb.

Hasonlók a Verseskönyv verseihez a még kéziratban levő versek az 1939—40-es esztendőik terméséből. Ugyanaz a humanizmus, ugyanaz az elme-
bengő, siránkozó vagy nekikeresedett káromkodó, de nem harcos, de nem cse-
lekítő, de nem odaítto pacifizmus. Nem hirdeti háborút a háború ellen, nem próbálko-
zik meg vele, hogy a hódító, emberirtó háborút felszabadító, emberteremtő hábo-
rúvá változtassa. Annak dacára, ha eltekintünk a költő szubjektív, egyéni aka-
ratától és beállítottságától, meg kell állapítanunk, hogy sok versének objektív,
tárgyilagosan lemért hatása mégis a harcba lendítés, az ember-teremtő építés
lehetőségének kiharcolása. És habár itt is más a hangja mint mai verseiben,
itt is ugyanaz az építészándék, csak vágyakozásban, esendül ki mint a ma örö-
mös verseiből. Itt persze még sokszor belefeledkezik önmagába, sokszor belül-
ről jött, anélkül fakadt élmény adja kezébe a billentyűt és kispolgáran kicsi
a súlyos problémákhoz még al tudása is. Nem tudja, nem ismeri az építés fel-
tételait, de építeni szeretne, ha lehetne. Néha tehetetlen dühében csak károm-
kodásra futja lélegzetéből, de ez is és nekikeresedett siránkozása is — lázít-
akcióba lendít sokszor:

Ne vegyél fiadnak ölönkatonát,
ne tanítsd ölni — úgy is megtanul
s mire látó lesz majd a két szeme
ahogy a többi, ő is megvakul....
Ne vegyél a fiadnak ölönkatonát.

Sokszor a teljes visszavonulást, önvonakozást az életől, harctól, a begubózást
prédikálja. Néha ez sikerül is neki, máskor ökölbe szorul tőle a kezünk. Nagy-
nagy ritkán jut el csak oda, hogy a harcot prédikálja, persze ezt is hitetlenül
és csak ideig-óráig. Öregnek, harcképtelennek tartja magát és csak a »fiat-
taloknak« szól oda:

a fiatalok még fiatal öklől —
hát üssetek és így, tovább, előre.

Mégis, azt hisszük, itt a fordulópont és mire az emberirtó restentő halálgépe-
zet, — 1941-hez közeledtünk — hozzánk is elér, Gál László is megtanulja vé-
rével, idegével, hol az igaz ember helye, mi az igaz humanistának kötelessége.

Már Goethe valahogy úgy érezte, tudta, hogy a valóságot, az igazságot
állandóan hangoztatni, hirdetni kell, mert a hazugságot is állandóan kürtölk
körülöttünk. Gál László új verseiben hirdeti az igazságot, hirdeti az építést,
hirdeti a szocializmust. Ad-e azonban teljes művészi igazságot és ad-e való-
ságot, ez annak felmenőre olyan kérdés, amelyre még keresni kell a feleletet.
Már a régi Gál hirdette a népek egységét és testvérségét, már a régi Gálnak
egyként fájt magyar és szerb fájdalom, spanyol, kínai, néger és zsidó fájdal-
om. A faji megkülönböztetés, az imperializmus legbestiálisabb fajtája, a fasiz-
mus vitte az ant imperialista és nemzetközi front vonalára. Különösen akkor
vállik benne tudatossá a fasizmus, az imperializmus gyűlölete, amikor átvonul
rajtunk is az emberirtó hullám. Megtanulja, hogy itt ütni kell s csak azután
lehet hozzáfogni az építéshez; hogy itt gyűlölni kell éppen azért, hogy szívünk
szerint szerethessünk. Habár — a harcot még ma sem hangsúlyozza ki eléggé
verseiben.

a napilap kereteim túl is, könyvállóak, mert írójuk nem hazudott, nem erőszakolta magára a prédikátor szerepét! És ment tehetséges.

Ebből, mindebből önként adódik, hogy legjobb versei, azok lesznek, amelyekben sikerült az új-régi Gált, az örök gyermeket megszólaltatnia. Már nem akar megrekedni a gyermekkorban, de sok, nagyon sok benne a gyermeki, az újjongó ámuló lelkes tisztség. Ezért a legjobb verse a kötetnek a »Tavasza«. Itt az élet mélyről szakadt, belülről fakadt őszinte, gyermeki tiszta öröm. Szép az élet — ha megéljük. Itt teljesen megélte az élet szépségét. Az építő élet szépségét. A kötet legjobb plakátversei talán a Májusjáték, a Nem vagy egymagadban, Új tanítók elé. Viszont gyöngyök: Dal a hullámokról, Batina, Ugy elmondanám, Hull a fátyol.

Az eddigiekből adódik azután természetesen a felelet a forma kérdésére is. A ritmus, a képek, a hang a kemény, acélos, néha-néha játékos, gyermeki, vidámság, öröm és építőkedv szülöttei. Az összhatás? Ha átrohanunk versein, ha szavalva halljuk őket és hagyjuk magunkat sodortatni — együtt buzdulunk, pezsdülünk velük. Ha ráérőn lapozgatjuk a könyv lapjait — helyenként észrevesszük pongyolaságát is. Az a tény, hogy az író nem ás le eléggé mélyre, nem adja teljes magát, rohanva alkot, kihát természetesen a formára is. Így ami talán leginkább szembetűnik, első pillantásra is, az az ellenmondás: nagyon erős, eleven a költő ritmusérzéke, minden ritmust könnyen magába él át és ad, szinte csupa idegrezés az egész ember, csupa ütem és verseiben mégis akad ritmustörés, ritmushiba. Viszont a teljesen megélt, nem idő előtt szült, koraszülött versek ritmusa sodor, ragad magával (Tavasza, Májusjáték stb.)

Szereti a könnyed ritmust és szereti a könnyed képeket, a játszi meglátásokat. Néha túlbőven buzognak belőle a képek, aminthogy a könnyedség általában is jellemzi verselését (és ez erénye, de hibája is!), úgy buzognak belőle a szavak, hogy csupa képet adnak, oly képet, amely már belülről ritmikusan és rimekkel szakad a felszínre. De — a tartalom és forma egysége így kívánja meg — a meg nem élt versekben ellanyhul ez a buzogás. Innen ered azután, hogy az igazán művészi versek buzogásából sokszor átment egyes képeket más versekbe is, ez az oka, hogy egyes képek ismétlődnek.

Fut a falon dús folyondár
zöldet nevet a tetőre... (Májusjáték)

Csipog a bolyhos csirketavas...
lila virágot nevet a barack... (Tavasza)

Nagyon szereti az alliterációt, egész szavak játékos ismétlődését is: Zuhánós évek zuhogtak... Hullott hulladék életünk... bamba-bámmészá vertük gyermekünk... Néha persze ritkán, ha nincs meg hozzá az ideje, hogy visszatekintsen már megírt versére, ez a játékoság erőltette teszi és erőszakoltta a képet s a verset: Vágyó szüzekké gyűnt gyászos ágyasok...

dús dözsolók kezüket dörzsölik...

Nagyon szép sorokat, sodró ritmust, plasztikus képeket ad Gál de olykor ritmustörés, erőltetett rim is akad. Aminthogy (tartalomban, — formában sem egységesek, egyértékűek ezek a versek. (Ilyen rim pl.):

»Eh, föld ez a könyv, izes, fekete föld
s benne van a sarjadó vetés, a zöld.« (Alkotmányunk)

Az új Gál-versek feltétlenül értéket jelentenek és feltétlenül tehetséges és még egyre fejlődőképes költő útjára mutatnak. Vannak bennük nem csupán politikai, de nagy művészi értékek is és e művészi értéket nem csupán a formakészség, a rutin, ritmusérzés, játékos könnyedség, de főleg az a tulajdonságuk

taszi, hogy őszinte öröm, őszinte belülről fakadt építőszándék teremtette meg őket. Tudatosan plakátverseknek, építőverseknek szánva őket költőjük és a plakátverseknek feltétlenül megvan a maguk nagy jelentősége. Mindennek ellenére úgy érezzük: a jövő versei még többet kell hogy adjanak. A jövő versei még többet *fognak* adni.

A jövő Gál-versei általánosítani fogják az egyest és az egyesén át az általánosat, az emberit, az új embert fogják nem csupán érzékeltetni de — meg is teremteni. Persze ezt csupán a harc, az önmagunkkal folytatott harc áthatja ki belőlünk. De éppen ez az önmagunkkal folytatott harc — a múlt ellen önmagunkban — folyik körülöttünk is és éppen így kapcsolódhatunk bele a harcba az új emberért és új társadalomért. Nem síma az építés útja, de számos akadályon át vezet a vágyott célba. Ezt a harcot látni, látni és megharcolni körülöttünk és önmagunkban, ez költészetünk elmélyülésének másik feltétele és szintén kéri, akár az első is, a formára is egyúttal. Így válik a stímusérzék — megvalósult ritmussá, így buzognak és buzoghatnak belőlünk egyre új és gazdag képek, amelyek lényegünket adják. Mindez persze feltételezi azt, hogy csak önmagunkat adjuk a versben, hogy a külső hatásokat jó mélyre ágyazzuk el magunkban és onnan hagyjuk mélyről-szakadtan megvalósulni; mindez persze feltételezi azt, hogy nem percek, talán nem is órák alatt alkotunk lírai verset sem, hanem kőhordjuk azt is, úgy adunk neki életet.

Gál László tehetséges költő, értékes költő. Nem csupán az ő hibája, hogy nem adott már ebben a kötetben is jobb verseket is. De mindezt meg kellett mondani verseiről, éppen azért, hogy jövőre teljes, értékes önmagát adhassa. Már ezek a versek is értéket jelentenek. És éppen ezért — elbirják a legkomolyabb kritikát is.

Lőrinc Péter